

INHOUDSOPGAVE

ANALYSE VAN DE KLACHTEN MET BETREKKING TOT RACISME	1
1. DEFINITIE VAN HET ONDERWERP	1
1.1. Omschrijving	1
1.2. Referenties – wettelijk kader	1
2. ANALYSE	2
2.1. Methodologie	2
2.2. Inhoud	3
2.3. Identiteit	3
2.3.1. Klacht	3
2.3.2. Klager	5
2.3.3. Verdachte	6
2.4. Context	7
2.4.1. Reden van de interventie	7
2.4.2. Daden en problemen	8
2.5. Evolutie	10
3. BESLUIT	10
3.1. Categorieën	10
3.2. Belang van het thema voor het Comité P	11
BIJLAGE A	12

ANALYSE VAN DE KLACHTEN MET BETREKKING TOT RACISME

1. DEFINITIE VAN HET ONDERWERP

1.1. OMSCHRIJVING

In het kader van zijn toezichtsfunctie heeft Comité P in 2001 en 2002 een “nulmeting” voor de jaren 1996 tot 2000 uitgevoerd. Dankzij die “nulmeting” kunnen de accenten en tendensen van bepaalde specifieke werkingsproblemen van de politiediensten worden opgespoord.

De laatste jaren zijn er door de politiehervorming nieuwe structuren ingevoerd, wat zeker een invloed heeft gehad op het werk van de toezichtsorganen. Om het effect van de inwerking-treding van de nieuwe wetsbepalingen te achterhalen en te meten, heeft Comité P besloten over te gaan tot een “nulmeting” *bis* voor de jaren 2000 tot 2004 en dat voor thema’s in verband met de uitoefening van de politiebevoegdheden, de aanwending van de hoedanigheid van politieagent of de rol van de politie in het algemeen.

De problematiek die we gaan bestuderen, is het racisme in de politiediensten. Dat vormt één van de componenten van de problemen die de burgers zouden ondervinden op het vlak van de uitoefening van de politiebevoegdheden. We zullen ons baseren op de klachten en aangiften die het Comité over dit onderwerp heeft ontvangen en die in de gegevensbank zijn opgenomen.

We kunnen nu al vermoeden dat er tijdens sommige interventies op het moment zelf misschien racisme merkbaar is, maar dat dit nadien moeilijk te bewijzen valt. Het gaat immers om uitlatingen en zelden om schriftelijke documenten. Het is dus woord tegen woord. In tegenstelling tot interventietermijnen, fouilleringen of geweld, gaat het vaak niet om concrete, meetbare feiten.

Er bestaan verschillende strafrechtelijke bepalingen die racisme bestraffen of veeleer bepaalde gedragingen waarvan de drijfveer racisme is. De wet maakt immers een onderscheid tussen verschillende feiten en daden, die worden aangeduid met de termen racisme, negationisme, discriminatie, beledigingen of nog aanslag op iemands eer. De juridische bronnen zijn bijzonder talrijk en oorspronkelijk op internationaal niveau opgesteld.

Bovendien kan racisme uiteenlopende vormen aannemen en, zoals in de wetsbepalingenⁱ terzake valt te lezen, voorkomen tussen politieambtenaren en burgers, tussen politieambtenaren onderling, bij de aanwerving in de politiediensten of bij interne bevorderingen van personeelsleden in hun politiekorps. In theorie zouden we deze facetten van de problematiek kunnen terugvinden in de klachten die bij het Comité P worden ingediend.

1.2. REFERENTIES – WETTELIJK KADER

De bestrijding van racisme en discriminatie is bekrachtigd in algemene internationale en Europese teksten en in de Belgische wetgeving (zie bijlage).

De feiten die in artikel 1 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden zijn strafbaar gesteld, zijn dus het mondeling of schriftelijk aanzetten tot haat, discriminatie, raciaal geweld en niet de haat zelf die veeleer tot uiting komt in racistische uitlatingen of beledigingen. Die laatste worden door het Strafwetboek behandeld (zie verder). De wet “Moureaux” beoogt in zekere zin het proselitisme: de anderen aansporen tot rassendiscriminatie. Artikel 4 van deze wet beoogt de ambtenaren en dus de politieambtenaren die, in dienst, zouden discrimineren, anders zouden optreden of hun gedrag zouden wijzigen op grond van de etnische kenmerken van iemand, zonder objectieve en redelijke verantwoording. Bijvoorbeeld systematisch weigeren een klacht van een Belg van vreemde origine of van een buitenlander te registreren; personen van vreemde origine niet ter hulp komen; in een groep die zich identiek gedraagt, alleen de allochtonen bestuurlijk aanhouden, enz.

ⁱ Zie bijlage A.

De wet van 20 januari 2003 tot versterking van de wetgeving tegen het racisme wijzigt de wet van 30 juli 1981. De definitie van discriminatie wordt met het volgende lid aangevuld: *“Elke handelwijze die er in bestaat om het even wie opdracht te geven tot discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wordt beschouwd als een discriminatie in de zin van deze wet”*. De wet wijzigt ook de term “ras” in “zogenaamd ras”. De wet tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en de wet van 13 mei 1999 houdende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten werden eveneens gewijzigd: *“Artikel 10: “Wanneer het Centrum voor de gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding aan het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten of aan de Algemene Inspectie van de federale en van de lokale politie feiten meedeelt die een discriminerende behandeling doen veronderstellen in de zin van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden of van de wet van 6 januari 2003 ter bestrijding van de discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, doet de voorzitter van het Vast Comité of de inspecteur-generaal, naargelang het geval, een onderzoek uitvoeren in verband met deze feiten, stelt de bevoegde overheid op de hoogte en maakt ze aanhangig bij de tucht- of gerechtelijke overheid indien de feiten zulks rechtvaardigen. De voorzitter van het Vast Comité of de inspecteur-generaal, naargelang het geval, stelt het Centrum op de hoogte van de resultaten van zijn optreden en in het bijzonder van de gevolgen die de tucht- of gerechtelijke overheid aan het onderzoek van de feiten heeft gegeven”*.

Indien bij het Vast Comité of bij de Algemene Inspectie feiten worden aanhangig gemaakt die een discriminerende behandeling doen veronderstellen in de zin van voornoemde wetten, brengt de voorzitter van het Vast Comité of de inspecteur-generaal, naargelang het geval, het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding op de hoogte, zonder de identiteit van de betrokken partijen mee te delen. Hij brengt het Centrum eveneens op de hoogte van de gevolgen die de tucht- of gerechtelijke overheid aan het onderzoek van de feiten, heeft gegeven”.

In de definitie van discriminatie voegt de wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding criteria toe zoals een handicap, het fortuin of de seksuele geaardheid. Het toepassingsveld van de wet is ruimer dan alleen racisme. De wet bevat een aantal verbodsbepalingen (zonder dat er een straf is bepaald), zoals discriminatie bij de toekenning van een job of bevordering (beoogd in artikel 2, § 4) die in het kader van onze studie aanleiding kan geven tot een klacht.

De wet bepaalt straffen in soortgelijke gevallen van racisme als de wet van 1981, maar die worden aangevuld met andere criteria, zoals een handicap, het fortuin of de seksuele geaardheid. Ten slotte straft de wet bepaalde misdaden strenger wanneer de drijfveer racisme is.

2. ANALYSE

2.1. METHODOLOGIE

De analyse is gebaseerd op een listing van alle dossiers in de gegevensbank van het Comité P met de code 5600: racisme. De listing omvat de jaren 2000 tot 2003, want het jaar 2004 was op het ogenblik van de listing nog niet beschikbaar. In totaal gaat het om 153 dossiers. Uit de samenvattingen van de klachten en de gegevensbank hebben we meer gegevens kunnen verzamelen. Eerst zijn een dertigtal dossiers geselecteerd waarvoor er geen samenvatting was. We hebben een steekproef genomen verdeeld over de jaren 2000 tot 2003. Nadat we een samenvatting van de klacht van die dossiers hebben gemaakt en na latere opzoekingen in de gegevensbank, zijn er uiteindelijk maar een tiental dossiers waarvoor we geen samenvatting hebben kunnen opstellen. De volgende fase bestond erin een tabel op te maken met alle gegevens per dossier. We hebben zoveel mogelijk gegevens over de klager verzameld (geslacht, taal, enz.), de verdachte (lokale politie, federale politie, in dienst, enz.), het verwijt dat in de klacht wordt geformuleerd (hoedanigheid van de politieambtenaar, politiebevoegdheden, enz.) of de aangeklaagde daden. Aangezien het de bedoeling was de

verschillende klachten te “contextualiseren”, bestond de laatste fase in de analyse van de tabelgegevens en de conclusies daaruit.

2.2. INHOUD

Op basis van de analyse van de inhoud van de klacht en de samenvatting, kunnen de klachten in drie categorieën worden onderverdeeld. De eerste en grootste categorie betreft de racistische uitlatingen, verwijten en opmerkingen bij politie-interventies die wettelijk blijken. De tweede categorie bevat de klachten voor willekeurige, discriminerende interventie, met als zogezegde drijfveer de vreemde afkomst van de klager. De laatste categorie omvat klachten die niet echt verband houden met racisme. Het gaat bijvoorbeeld om iemand van buitenlandse afkomst die klacht neerlegt voor slagen en verwondingen zonder verwijzing naar racisme.

In het licht van de wetsbepalingen stelt men vast dat de meeste klachten betrekking hebben op de relatie politieambtenaar-burger. Een of twee klachten handelen over leden van de politiediensten die onder het racisme van één van hun collega's zouden lijden en geen enkele klacht verwijst naar de mogelijke discriminatie in het politiekorps inzake aanwerving, bevordering of weddeverhoging.

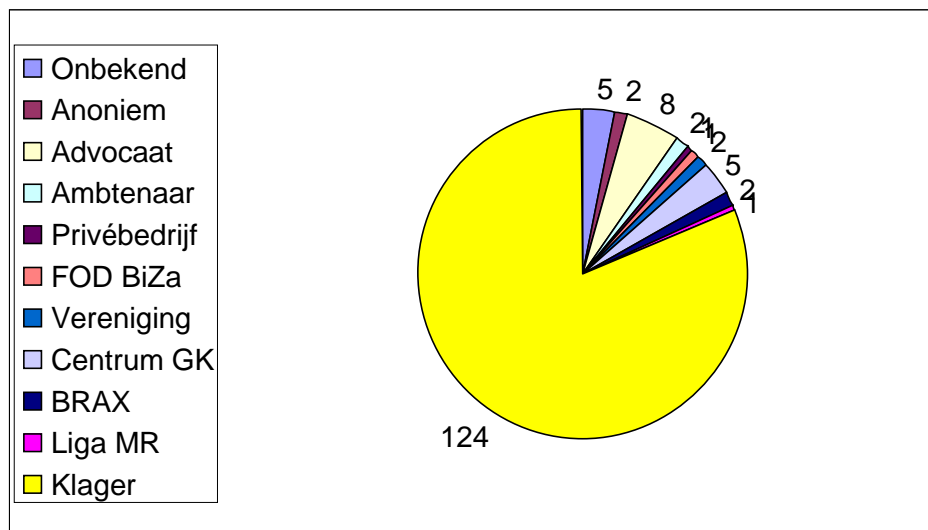
2.3. IDENTITEIT

2.3.1. Klacht

2.3.1.1. Algemeen

In het volgende schema wordt de manier waarop klacht wordt ingediend, grafisch voorgesteld:

Schema 1: Traject van de klacht

Meestal richt de klager zich rechtstreeks tot het Comité P of de gerechtelijke overheden, hetzij door schriftelijk klacht in te dienen, hetzij door zich ter plaatse aan te bieden. Maar, zoals uit het schema blijkt, kan een klager ook via een advocaat, het Centrum voor gelijkheid van kansen (Centrum GK) of de Liga voor mensenrechten (Liga MR) klacht neerleggen.

In enkele gevallen wordt de klacht door een vzw ingediend, zoals de Vereniging van joden van België (Vereniging).

Vijf klachten zijn afkomstig van het Centrum voor gelijkheid van kansen, waarvan de bevoegdheden onlangs zijn uitgebreid.

2.3.1.2. Klassering van de klacht

Voor 56 dossiers, dus een derde, is in de gegevensbank geen enkele code toegekend. Het gaat hoofdzakelijk om gerechtelijke klachten.

Voor de gevallen waarvoor een vervolg wordt vermeld, blijkt uit de analyse dat het Comité P

bepaalde klachten seponereert. Voor die seponering zijn verschillende redenen. De volgende tabellen geven daarvan een indicatie:

Tabel 1: Geen onderzoek

Code	Aantal gevallen
102	1
109	6
111	1
117	1
122	1
125	4
127	5

De 19 seponeringen komen overeen met 17 klachten. Dat betekent niet dat de klacht ongegrond is. In 6 gevallen (code 109) valt de klacht onder de bevoegdheid van de rechterlijke macht en heeft het Comité P de zaak aan het openbaar ministerie overgelaten. Maar het Comité zal het verloop van dat dossier blijven opvolgen door er, in voorkomend geval, toegang toe te vragen.

Tabel 2: Onderzoek van het dossier

Code	Aantal gevallen	Betekenis
201	2	
202	31	Door de Dienst Enquêtes
203	1	
204	42	Door de Dienst intern toezicht
205	1	

De klachten over racisme worden vaak aan de dienst intern toezicht van het betrokken politiekorps gestuurd voor onderzoek (42 gevallen).

Tabel 3: Onderzoek en beslissing na onderzoek: afsluiten van het dossier

Code	Aantal gevallen	Betekenis
301	3	
303	19	Onvoldoende bezwaren
304	3	
307	3	
308	4	
311	2	
312	13	Geen fout
313	12	Geen disfunctie
314	3	
319	1	
320	7	Marginale toetsing
325	4	

59 klachten zijn na onderzoek afgesloten. Een derde van het totaal aantal klachten eindigt in dit stadium. Niettemin kan er nadien een ander gevolg aan worden gegeven, afhankelijk van de beslissing van het openbaar ministerie of de dienst intern toezicht.

Tabel 4: Voorlopig afsluiten dossier – klacht gegrond

Code	Aantal gevallen
401	4
402	2
404	6
406	7
408	3
409	7
410	1

Er zijn 21 gegronde klachten over racisme in dit stadium. Op een totaal van 153 vertegenwoordigt dit 13,7 %. Op het totaal aantal dossiers met een code (97) is dat 21,6 %.

Tabel 5: Definitief afsluiten van dossier

Code	Aantal gevallen
501	14
505	3
506	1
510	2
520	2
525	1

Voor 21 klachten is het dossier definitief afgesloten; 14 klachten zijn afgesloten na positief gevolg op een individuele fout of disfunctie (rubriek 501).

We besluiten dat er van de 97 dossiers waarvoor in de gegevensbank een code voor klassering is toegekend, 17 dossiers door het Comité zijn geseponeerd (de klacht is misschien gegrond), 59 zijn afgesloten na onderzoek en 21 definitief zijn afgesloten met gevolgen. Dat laatste cijfer is het meest relevant, want het kan om dezelfde dossiers gaan. Sommige klachten worden door het Comité geseponeerd en monden uit in een individuele fout na het onderzoek van de dienst intern toezicht en een marginale toetsing.

2.3.2. Klager

Het aantal klagers per dossier varieert van een tot vijf. De 153 klachten stemmen overeen met 175 klagers. In 79 % van de gevallen is de klager een man, in 18 % van de gevallen een vrouw en bij 3 % werd het geslacht niet vermeld in de gegevensbank of ging het om anonieme klachten. We stellen dus vast dat de meeste klagers mannen zijn. 57 % is Franstalig, 34 % Nederlandstalig. De taal van de klager kon in 9 % van de klachten niet worden bepaald.

Op basis van de naam, voornaam en klacht (“ik ben gekleurd”, “ik ben Belg”) veronderstellen we dat 87 % van de klagers van “vreemde origine” is (Europese of niet-Europese niet-Belgen). 11 % is “Belg” en bij 2 % kon de afkomst niet worden bepaald (anonieme klachten of niet gekend).

In 12 gevallen is het slachtoffer van de vermoedelijke racismeovertreding niet de klager (dus aangever). Het gaat dan bijvoorbeeld om een getuige. In 52 gevallen, dit is zowat een derde van de klachten, zijn er getuigen van het incident, politieambtenaren of burgers. Het aantal getuigen varieert van 1 tot 52ⁱ. Dit betekent uiteraard ook dat er in twee derden van de gevallen geen getuige wordt vermeld, wat de bewijslevering bemoeilijkt. Vier klachten zijn afkomstig van personeelsleden van de politiediensten die het gedrag van een of meer collega’s tegenover henzelf of tegenover derden aan de kaak stellen.

ⁱ In één geval in 2000, waarbij de klacht uitging van personeelsleden van een commissariaat tegen een collega.

2.3.3. Verdachte

In 69 dossiers wordt het aantal verdachten niet echt gespecificeerd in de analyse of synthese van de klacht of in de gegevensbank.

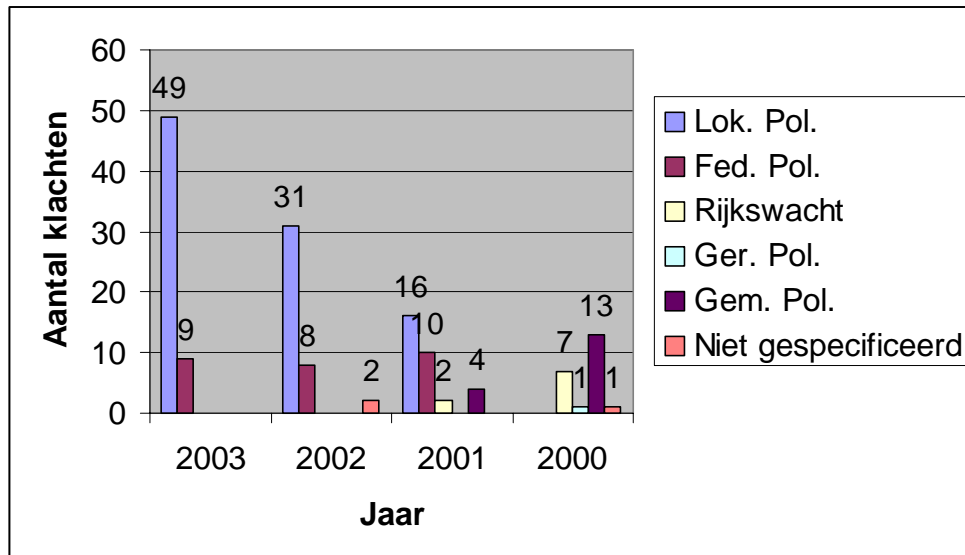
Tabel 6: Verdeling van de verdachten per klacht

Aantal verdachten	Aantal dossiers
1	45
2	30
3	7
4	2

In totaal tellen we 201 verdachten. 88 daarvan zijn mannen, 6 zijn vrouwen. Het geslacht van de 107 andere verdachten kon niet worden bepaald. Ofwel is het niet vermeld in de gegevensbank of de samenvatting ("politieambtenaren hebben mij beledigd"), ofwel wordt alleen de familienaam van de verdachte vermeld. In 82 % van de gevallen is de klacht gericht tegen al dan niet geïdentificeerde politieambtenaren. Dat is ook logisch omdat de klacht over het algemeen betrekking heeft op een welbepaalde interventie van de politie. In 6 % van de gevallen is klacht ingediend tegen een politiedienst of -korps in het algemeen: dat is bijvoorbeeld het geval van iemand die de vermoedelijke racistische houding van de politie van Sint-Niklaas aanklaagt. Eén geval betreft een klacht over racisme tegen de politie in haar geheel. Ten slotte, kon in 11 % van de gevallen niet worden bepaald tegen wie de klacht gericht is.

Schema nr. 2 biedt een schematisch overzicht van de politiekorpsen waarvan de verdachten deel uitmaken:

Schema 2: Betrokken politiekorpsen

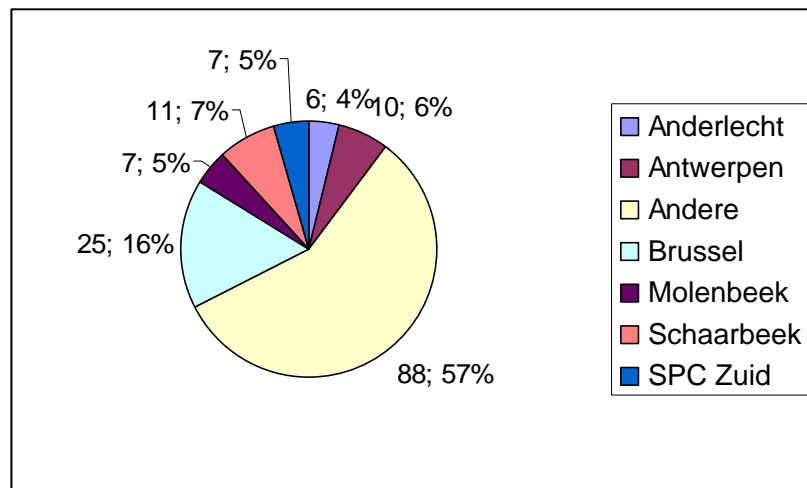
De politiehervorming vond plaats in de periode die we hebben bestudeerd. Voor de jaren 2000 en 2001 zijn de korpsen dus de rijkswacht, gemeente- en gerechtelijke politie. De politiezones zijn immers in de loop van het jaar 2001 gevormd. Vanaf 2002 zijn er uitsluitend de federale politie en de lokale politie.

De klachten betreffen hoofdzakelijk personeelsleden van de lokale politie. Dat zijn dan ook de mensen op het terrein, die in contact staan met het publiek. De federale politiediensten in dit schema zijn de operationele eenheden, zoals DGA/DAR of DGA/DAC/SPC. Het is ook interessant om te weten van welk politiekorps precies de verdachten deel uitmaken. Op de grafiek hierna ziet u tot welk korps de verdachten behoren, en dat voor de vier jaren. Voor elk "deel van de taart" is er het aantal klachten tegen een personeelslid van het politiekorps en het percentage van het totaal dat dat vertegenwoordigt.

Het grootste aantal klachten is ingediend tegen de politiezone Brussel-Elsene, nl. 25 klachten

van de 154, wat neerkomt op 16 %. Er zijn dus 154 gevallen en geen 153 want één klacht heeft betrekking op twee politiezones. De categorie “andere” bevat de politiekorpsen die in een of maximum twee klachten worden vermeld.

Schema 3: Betrokken politiekorpsen

Hoewel de zone Brussel het meest vertegenwoordigd is, vermindert het aantal klachten inzake racisme tegen die zone sinds 2001:

Tabel 7: Zone Brussel-Hoofdstad-Elsene

2000	2001	2002	2003
4	9	7	5

Het aantal klachten voor de zones Schaarbeek, Antwerpen en Molenbeek vertoont daarentegen een lichte stijging. Dit zou een gevolg kunnen zijn van het feit dat deze zones sedert 2001 zijn samengesteld uit een aantal voormalige korpsen van gemeentepolitie. Nog altijd wat de verdachte betreft, blijkt uit de analyse van de dossiers dat in 89 % van de gevallen de klacht betrekking heeft op een of meer leden van de politiediensten. In 5 % van de gevallen is de politieambtenaar niet in dienst. In 6 % van de gevallen konden we dit gegeven niet achterhalen.

In enkele gevallen is de aangeklaagde politieambtenaar dus buiten dienst. Het gaat om gevallen waarbij de politieambtenaar een probleem heeft met de klager, een verkeersongeval in zijn vrije tijd bijvoorbeeld, en waarbij hij openlijk van zijn hoedanigheid van politieambtenaar melding maakt of collega's ter hulp roept.

2.4. CONTEXT

De context heeft als doel te achterhalen in welke omstandigheden het incident heeft plaatsgevonden en op welk aspect van het politieambt de klacht betrekking heeft.

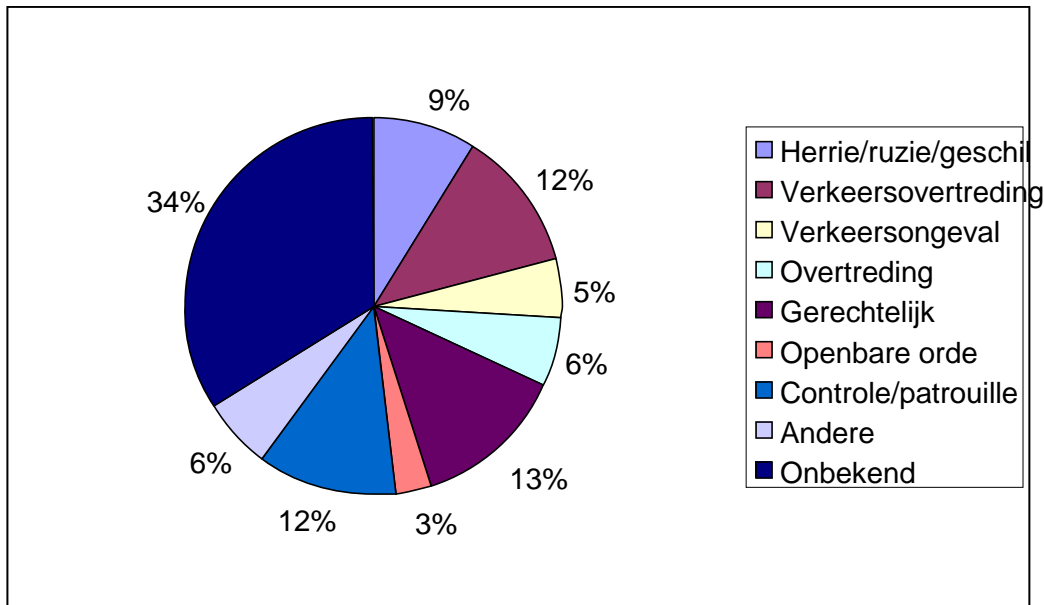
2.4.1. Reden van de interventie

In de samenvatting van de klacht of in de klacht zelf worden soms de omstandigheden van het politieoptreden vermeld. Uit de analyse blijkt dat de klacht vaak wordt neergelegd in de context van een politie-interventie. Maar een tiental gevallen betreft het racistische gedrag van een politieambtenaar of een politiedienst in het algemeen zonder dat er sprake is van een bepaalde interventie.

Het taartdiagram hierna geeft aan wat de reden is voor de politie-interventie, die aanleiding heeft gegeven tot de latere klacht over racisme. Daarvoor hebben we ons gebaseerd op de samenvatting van de klacht.

Schema 4: Reden van de interventie

In 34% van de klachten wordt de context van de politie-interventie niet of niet duidelijk vermeld in de samenvatting van de klacht. Dat kan in geval van racisme op verschillende manieren worden geïnterpreteerd, à charge of à decharge van de verdachte.

Voor de andere gevallen hebben we geprobeerd de interventies per representatief thema te verdelen: (1) herrie/ruzie/geschil: de klager zou betrokken zijn bij een twist van het type burenruzie, knokpartij in een café, ruzie in het gezin, enz. waarvoor de politie tussenbeide moest komen; (2) verkeersovertreding: de klager wordt ervan verdacht een verkeersovertreding te hebben gepleegd, de politie is opgetreden en heeft eventueel een proces-verbaal opgemaakt of het voertuig laten takelen; (3) verkeersongeval: de klager is vermoedelijk het slachtoffer van of de verantwoordelijke voor een verkeersongeval waarvoor een politieoptreden noodzakelijk was; (4) overtreiding: de klager wordt verdacht van of is vermoedelijk het slachtoffer van een of andere inbreuk, zoals een diefstal, gewelddaad, openbare dronkenschap, enz. en de politie komt tussenbeide; (5) gerechtelijk: de politie treedt op in het kader van een gerechtelijk onderzoek; (6) openbare orde: bestuurlijke politie. De klager is bijvoorbeeld op een evenement waar er een ordedienst aanwezig is of wordt gerepatriëerd, enz.; (7) controle/patrouille: de politieambtenaren zijn op patrouille en controleren een persoon of een verdacht voertuig volgens de omstandigheden van tijd, plaats, enz.; (8) andere: deze categorie betreft het onthaal van de klager op het commissariaat, een 101-oproep, het neerleggen van klacht of het gebrek aan een politie-interventie. De oorzaak van de klacht is bijvoorbeeld het racistisch gedrag van de politieambtenaar in het algemeen.

Uit de analyse blijkt dat de volgende grote categorieën aan de basis liggen van de klachten: het verkeer (verkeersovertredingen of -ongevallen leiden tot ongeveer een vijfde van de klachten), het gerechtelijke in ruime zin (huiszoeking op bevel, verhoor, enz.) en de controle van de identiteit of van documenten.

In veel gevallen zou de klager zelf in overtreiding zijn wanneer de politie tussenbeide komt. De politie-interventie vindt dus plaats, juist omdat er een vermeende overtreiding is waarbij de klager op een of andere manier betrokken is.

2.4.2. Daden en problemen

Aangezien de context van de klachten over racisme vooral de politie-interventie is, kan men zich afvragen welke daden mogelijk tot een incident hebben geleid. In de tabel hierna vindt u hoeveel keer een politiehandeling in de klacht wordt vermeld. Verschillende daden kunnen in eenzelfde klacht worden vermeld en dat is vaak het geval voor het klassieke schema: fouillering, aanhouding en verhoor.

Tabel 8: Vermelding van een politiehandeling in de klacht

Politiemaatregel	Aantal
Aanhouding/vrijheidsberoving	63
Verhoor	39
Controle identiteit/boorddocumenten	25
Opstellen proces-verbaal	16
Andere	16
Fouillering	11
Huiszoeking	7
Onbekend, niet gespecificeerd	7
Takelen voertuig	6
Akteren van een klacht	2

De categorie “Andere” bevat feiten zoals het beslag van roerende goederen, de ademtest, het telefonisch onthaal op het commissariaat, enz.

De gerechtelijke of bestuurlijke aanhouding komt in de klachten het meest voor, gevolgd door het verhoor, wat logisch is want vaak gaat het om het verhoor dat na de aanhouding plaatsvindt. De laatste rubriek “Akteren van een klacht” houdt in dat de klager een klacht wou neerleggen en de politie zich dan racistisch zou hebben gedragen.

Volgens de velden 4 en 5 van de “gele fiches” van de analyse van het Comité P hebben de klachten betrekking op de rol van de politie. De verdeling is als volgt: (1) 78 % betreft de uitoefening van de politiebevoegdheden: racistische uitlatingen bij een interventie, discriminatie bij identiteitscontroles, enz.; (2) 8 % betreft de hoedanigheid van politieambtenaar: de politieambtenaar wordt een aantasting van de persoonlijke levenssfeer verweten (vanwege mogelijk racisme), valsheid in geschrifte, enz.; (3) 3 % heeft veeleer betrekking op de rol van de politie: de klacht betreft alcoholmisbruik, de houding van de politieambtenaar in dienst, enz.

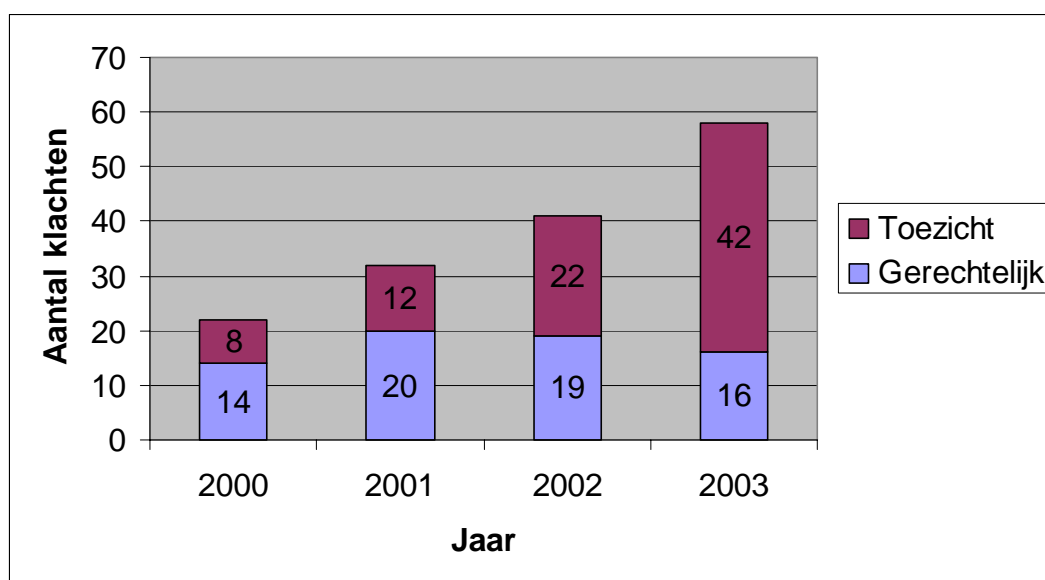
Het is moeilijk om een kwantitatieve analyse te maken over de precieze aangeklaagde feiten want de klagers formuleren heel uiteenlopende grieven en meerdere grieven per klacht. 37 klachten vermelden volgens ons geen specifieke racistische of discriminerende daden. Ze maken melding van slagen en verwondingen, bedreigingen, weigering tot akteren, enz. zonder dat er een of ander verband met racisme of discriminatie wordt gelegd.

2.5. EVOLUTIE

Tabel 9: Jaarlijkse toename van het aantal klachten

Jaar	Aantal
2000	22
2001	32
2002	41
2003	58

Schema 5: Evolutie van het aantal klachten

Sinds 2001 daalt het aantal gerechtelijke klachten, terwijl het aantal toeneemt op het niveau van het toezicht. De strafwetgeving over racisme en de toepassing ervan zijn de laatste jaren evenwel versterkt, wat in zekere zin een paradox is. Dat betekent misschien dat de aangeklaagde gedragingen niet zijn geëvolueerd in het licht van de nieuwe wetgeving, ofwel niet aan de criteria van de nieuwe incriminaties beantwoorden.

Wat de inhoud betreft, stellen we geen specifieke evolutie van het soort van klachten vast. Meestal worden racistische uitlatingen of verwijten vermeld en die worden veeleer in het Strafwetboek dan in de antiracismewetgeving behandeld.

3. BESLUIT

3.1. CATEGORIEËN

We onderscheiden drie categorieën klachten: racistische uitlatingen bij gerechtvaardigde politie-interventies, willekeurige of discriminerende politie-interventies en ten slotte, klachten waarbij er geen duidelijk verband is met racisme.

De eerste categorie klachten wordt vooral door de bepalingen van het Strafwetboek over de aanslagen op de eer van personen bestraft. De tweede categorie zou in theorie onder het toepassingsveld kunnen vallen van de artikelen die discriminatie door openbare ambtenaren bestraffen en zijn ingevoegd in de wetten van 1981 en 2003 over racismebestrijding. Maar het valt moeilijk te bewijzen dat de politieambtenaar bij zijn interventie daden stelt die ingegeven zijn door discriminatie, wanneer die interventie wettelijk en gerechtvaardigd is. Vooral omdat er, zoals uit de analyse blijkt, in twee derden van de klachten geen melding wordt gemaakt van getuigen.

3.2. BELANG VAN HET THEMA VOOR HET COMITÉ P

Het aantal klachten neemt toe, maar blijft relatief laag tegenover de 40 000 politieambtenaren en de omvang van ons land. Er zijn 153 klachten over racisme in vier jaar. Het hoogste percentage klachten komt van de zones met de meeste buitenlanders of mensen van vreemde origine, zoals Brussel, Schaarbeek en Antwerpen. Voor het Comité P is het misschien interessant om, vooraleer een nationaal thematisch (nauwkeuriger) onderzoek over het onderwerp te starten, te focussen op die meest gevoelige zones.

BIJLAGE A

Internationale overeenkomsten

De volgende verdragen dienen als algemeen kader:

- Universele Verklaring van de rechten van de mens;
- Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden;
- Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden – Aanvullende protocollen;
- Internationaal verdrag van New York van 19 december 1966 inzake burgerrechten en politieke rechten (vertaald in de Belgische wetgeving door de wet van 15 mei 1981);
- Internationaal verdrag van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie.

OP EUROPEES NIVEAU:

Europese richtlijnen tegen discriminatie

- Richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep;
- Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming;
- Voorstel voor een kaderbesluit van de Raad betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat.

OP NATIONAAL NIVEAU:

Belgische wetgeving

- Grondwetsartikelen 10, 11 en 191: gelijkheidsbeginsel, iedereen is gelijk voor de wet;
- Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, gewijzigd door de wet van 12 april 1994. Het betreft de zogeheten “Wet Moureaux”.

Art. 1: definitie van discriminatie

“elke vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur, die tot doel heeft of ten gevolge heeft of kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan, aangetast of beperkt”.

Inbreuken:

Art. 1, 1: *“[...] wordt gestraft: hij die in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek aanzet tot discriminatie, haat of geweld jegens een persoon wegens een zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst of zijn nationale of etnische afstamming”.*

Art. 1, 2: *“[...] wordt gestraft: hij die in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek aanzet tot discriminatie, segregatie, haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst of de nationale of etnische afstamming van deze leden of van sommigen onder hen”.*

Art. 1, 3: *“[...] wordt gestraft: hij die in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek publiciteit geeft aan zijn voornemen tot discriminatie, haat of geweld jegens een*

persoon wegens een zogenaamd ras, zijn huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming”.

Art. 1, 4: “[...] wordt gestraft: hij die in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek publiciteit geeft aan zijn voornemen tot discriminatie, haat, geweld of segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst of de nationale of etnische afstamming van deze leden of van sommigen onder hen”.

Artikel 444 van het Strafwetboek:

“de tenlasteleggingen geschieden:

hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen;

hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken;

hetzij in om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen;

hetzij: door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden; door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden”.

Art. 2, 2bis: pro memorie;

Art. 3: pro memorie;

Art. 4: “Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft ieder openbaar officier of ambtenaar, ieder drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt discriminatie bedrijft jegens een persoon wegens een zogenaamd ras, zijn huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming, dan wel een persoon de uitoefening van een recht of van een vrijheid waarop deze aanspraak kan maken, op willekeurige wijze ontzegt.

Dezelfde straffen worden toegepast wanneer de feiten begaan zijn jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een zogenaamd ras, zijn huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming van deze leden of van sommigen onder hen.

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Indien openbare officieren of ambtenaren beticht worden de bovengenoemde daden van willekeur te hebben bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt, en indien zij beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad in voorkomend geval te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Indien een van de bovengenoemde daden van willekeur is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar”.

Wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd.

Art. 1: “[...] wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt”.

Wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

Art. 2: definieert de directe en indirecte discriminatie.

“§ 1. Er is sprake van directe discriminatie indien een verschil in behandeling dat niet objectief en redelijkerwijze wordt gerechtvaardigd, rechtstreeks gebaseerd is op het geslacht, een zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst, de nationale of etnische afstamming, seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof of de levensbeschouwing, de huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap.

§ 2. Er is sprake van indirecte discriminatie wanneer een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelwijze als dusdanig een schadelijke weerslag heeft op personen op wie een van de in § 1 genoemde discriminatiegronden van toepassing is, tenzij die bepaling, maatstaf of handelwijze objectief en redelijkerwijze wordt gerechtvaardigd.

§ 4. Elke vorm van directe of indirecte discriminatie is verboden bij:
 het leveren of het ter beschikking stellen van goederen en diensten aan het publiek;
 de voorwaarden voor toegang tot arbeid in loondienst tot onbetaalde arbeid of als zelfstandige, met inbegrip van de selectie- en aanstellingscriteria, ongeacht de tak van activiteit en op alle niveaus van de beroepshiërarchie, met inbegrip van de bevorderingskansen, alsook de werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van ontslag en bezoldiging, zowel in de privé-sector als in de overheidssector;
 de benoeming of de bevordering van een ambtenaar of de aanwijzing van een ambtenaar voor een dienst;
 de vermelding in een officieel stuk of in een proces-verbaal;
 het verspreiden, het publiceren of het openbaar maken van een tekst, een bericht, een teken of enige andere drager van discriminerende uitlatingen;
 de toegang tot en de deelname aan, alsook elke andere uitoefening van een economische, sociale, culturele of politieke activiteit toegankelijk voor het publiek.

§ 6. Pesterijen worden beschouwd als een vorm van discriminatie wanneer er sprake is van ongewenst gedrag dat verband houdt met de discriminatiegronden opgesomd in § 1 dat tot doel of tot gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.

§ 7. Elke handelwijze die er in bestaat wie ook opdracht te geven zich discriminerend op te stellen jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of een van hun leden op een van de gronden bedoeld in § 1, wordt beschouwd als een discriminatie in de zin van deze wet”.

Hoofdstuk III – Strafbepalingen

Art. 6, § 1: “Met gevangenisstraf [...] wordt gestraft: hij die in een van de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek aanzet tot discriminatie, haat of geweld jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht, de seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof of de levensbeschouwing, de huidige of de toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap; hij die in een van de omstandigheden als bedoeld in artikel 444 van het Strafwetboek openlijk zijn voornemen te kennen geeft tot discriminatie, haat of geweld jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht, de seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof of de levensbeschouwing, de huidige of de toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap”.

Art. 6, § 2: “[...] wordt gestraft iedere openbare officier of ambtenaar, iedere drager of agent van de openbare macht die zich in de uitoefening van zijn ambt schuldig maakt aan discriminatie jegens een persoon, een groep, een gemeenschap of de leden ervan op basis van het geslacht, de seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof en de levensovertuiging, de huidige of de toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap.

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Indien de openbare officieren of ambtenaren die ervan beticht worden de daden van discriminatie te hebben bevolen, toegestaan of vergemakkelijkt, beweren dat hun handtekening bij verrassing is gekregen, zijn zij verplicht de daad in voorkomend geval te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Indien een van de voormelde discriminerende daden is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar”.

Art. 7: De straffen voor bepaalde misdaden en wanbedrijven kunnen verhoogd worden *“wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke stand, zijn geboorte, zijn vermogen, zijn geloof of levensbeschouwing, een handicap of een fysieke eigenschap”.*

Die misdaden en misdrijven zijn aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, doodslag, opzettelijk doden, niet doodslag genoemd, en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel, schuldig verzuim, vrijheidsberoving en huisvredebreuk door bijzondere personen, belaging, laster, eerroof (vb. beledigingen), brandstichting, beschadiging van roerende eigendommen.

Strafwetboek

Art. 448: *“Hij die hetzij door daden, hetzij door geschriften, prenten of zinnebeelden iemand beledigt in een van de omstandigheden in artikel 444 bepaald, wordt gestraft [...]”.* (misdrijf)

Art. 561: *“Met [...] worden gestraft: [...] zij die tegen gestelde lichamen of tegen bijzondere personen andere beledigingen richten dan in Boek II, titel VIII, hoofdstuk V van het strafwetboek zijn omschreven”.* (aanslag op de eer of de eerbied van personen) (overtreding van derde klasse)

Commentaar

Hier worden racistische beledigingen, opmerkingen, uitlatingen bedoeld zonder het begrip van de aansporing dat in de wet “Moureaux” is opgenomen.

Politiediensten

We citeren pro memorie:

Art. 1, tweede lid van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

Art. 123, 127, 129 en 130 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus.